

KERKÜK'TEKİ "BAYRAK" VE "REFERANDUM" KRİZİNİN PERDE ARKASINDA NELER YAŞANIYOR?

-

05.04.2017

NTV 5 Nisan 2017

Deniz Kilislioğlu/

Kerkük'te bayrak krizi ile başlayan süreçten Ankara rahatsız. Son olarak Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan yaşananlara sert tepki gösterdi. Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı Ümit Yalçın da Neçirvan Barzani'ye Ankara'nın rahatsızlığını Pazartesi günü ikinci kez ilettili. Yerel kaynaklara göre ise bu kriz Mesut Barzani'nin de içine çekildiği bir süreç.. Ankara da Kuzey Irak'taki iç siyasi dengeleri gözardı etmiyor ama krizi bitirecek ismin yine Barzani olduğunu düşünüyor.

Kerkükteki bayrak krizi... Kuzey Irak Bölgesel yönetiminin Irak Meclisinin aldığı Kerkükte kamu binalarına yalnızca Irak bayrağının asılabileceği yönündeki kararını tanımaması... Son olarak da Kerkük İl Meclisinin Kerkükün Kuzey Irak Bölgesel Yönetimine bağlanması için referanduma gitme kararı... Türkiye süreçten rahatsız...

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan 2012 yılından beri iyi ilişkilerinin olduğu Kuzey Irak yönetimine sert mesaj gönderdi. Yanlış buluyorum, o bayrakları hemen indirin, yoksa geldiğimiz noktadan geri adım atmaya mecbur kalırsınız dedi. Ankara Kerkük politikasında net.. Statüsü belirlenmeyen, tarihte Türkmen kenti olarak bilinen Kerkükte 'oldu bittiye karşı... Ankara bu yüzden uyarı niteliğindeki mesajlarını veriyor. Ama krizin perde arkasında Ankara'nın gözardı etmediği de bir husus var. O da Mesut Barzaninin durumu...Bu krizin KDP-KYB çekişmesinin sonucunda çıkmış olabileceği...Türkiye, yerel yetkililerin Bu kriz biraz da Mesut Barzaninin de içine itildiği bir kriz kanaatini dikkatle not ediyor. İç siyasi dengeler gözardı edilmese de Türkiye'nin krizi bitirmek için adım atması gereken tarafın yine de Mesut Barzani olduğunu düşünüyor.

28 Martta Kerkükte kamu binalarına çekilen Kürdistan bayrağı yepyeni bir krizi başlattı. Türkiye tarihi bağlarının yanı sıra, çoklu etnik yapısı ve Kerkükteki Türkmen varlığı nedeniyle bu konuya hem hassasiyet hem de ciddiyetle eğiliyor. Bu yüzden bayrak krizi ile başlayan süreci Ankara çok ama çok yakından izliyor.

Kriz başladığından bu yana Kuzey Irak Bölgesel Yönetimi lideri Mesut Barzani Cumhurbaşkanı ya da Başbakan düzeyinde bir telefon görüşmesi yapılmadı. Türkiye mesajlarını Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı Ümit Yalçın doğrudan Neçirvan Barzaniye iletiyor. Başbakanın İbadi ile görüşmesinden kısa bir süre önce Ümit Yalçın Neçirvan Barzani ile konuşmuştu. Edindiğimiz bilgilere göre Yalçın 3 Nisanda bir kez daha Neçirvan Barzaniye Türkiye'nin hassasiyetini ilettili.

O hassasiyetleri yani Türkiye'nin yıllardır Kerkük konusundaki resmi pozisyonunu Cumhurbaşkanı

Recep Tayyip Erdoğan bir kez daha Zonguldakta açıkladı. Erdoğan konuşmasına İkinci bir bayrağın asılmasını kesinlikle yanlış buluyorum. Irak Bölgesel Kürt yönetimine sesleniyorum. Bu yanlıştan biran önce dönün. Münasebetlerimiz iyi gidiyor, bozmayın, hemen o bayraklarınızı indirin, sadece Irak Milli bayrağı ile orada yola devam edin. Yoksa Şu anda geldiğimiz noktadan geri adım atmaya mecbur kalırız. diye seslendi.

ANKARA VE ERBİL KRİZİN İÇİNE Mİ ÇEKİLİYOR?

Cumhurbaşkanı, Türkiye'nin siyasi duruşunu tekrarlayan bir mesaj verdi. Ama bu krizde, tepkisini vermekten geri durmayan Ankaranın gözardı etmediği bir husus var. O da Barzaninin durumu... Kerkük, Kuzey Irak'ta Barzani'nin partisi KDP (Kürdistan Demokratik Partisi) ile uzun süredir çekişme yaşayan bir diğer Kürt partisi KYB'nin kontrolünde (Kürdistan Yurtseverler Birliği) kontrolünde. Bayrak krizini KYB üyesi, Kerkük Valisi Necmeddin Kerim, attığı adım ile başlattı. Dışişleri Bakanlığı, bunu dikkatle not etmiş durumda. Üst düzey bir Türk yetkili, Bazı çevreler, bir süredir devam eden KYB-KDP rekabetinden yararlanmış olabilir. Kurnaz bir zamanlama yapılmış olabilir diyor.

'BARZANİ SÜRECİN İÇİNE İTİLDİ'

Bayrak krizi süresince birlikte hareket ediyor görünen KDP ve İran'a yakın pozisyon alan KYB arasında bir süredir derin görüş ayrılıkları var. Bu durum gözönüne alındığında Irak'taki yerel yetkililerin kanaati ve verdiği bilgi de Barzani'nin bu krizin içine itildiği' şeklinde...Mesut Barzaninin bir süredir Kuzey Irakta bağımsız bir Kürt devleti talebiyle yaptığı çıkışlar biliniyor. Ama yerel kaynakların altını çizdiği bir nokta var: Mesut Barzani Kerkükte böyle bir karmaşayı istemiyordu. Bu konuda bir takım komşu ülkelerin teşvikleri var. Barzani'nin önceliği Kuzey Irak'ın bağımsızlığı idi. Kerkük meselesi değildi. Ama Kürt milliyetçileri açısından önemli bir yer olan Kerkük'te böyle bir bayrak mevzu gündeme geldikten sonra bu konuya Barzani karşı çıkamaz. İç denklemler Barzaniyi bu noktaya itti'

Bir yerel yetkili, KDPy'e yakın isimlerin Türkmenlerle kısa bir süre önce yaptığı görüşmeye bu yüzden dikkat çekiyor. Aynı yetkiliKDPy'e yakın isimlerin Türkmenlerle görüşmesinin sebeplerinden biri de süreçten dışlanmamaları ve yabancılaştırmamalarını sağlamaktı' diyor. Bu görüşme KDPNin sürece bakışı açısından önemli bir done olarak görülüyor.

Yerel yetkililer, 'KDP VE KYB'nin Kerkük'ün Kuzey'e bağlanması için referandum konusunda ortak komisyon kurulması kararına ne diyorsunuz?' sorusuna yine 'iç siyasi dengeler' yanıtını veriyor.

Erdoğan Zonguldakta bu konuyla ilgili Irak Bölgesel Kürt Yönetimine sesleniyorum. Bu yanlıştan bir an önce dönün. Münasebetlerimiz şu anda iyi gidiyor. Bu münasebetleri bozmayın. Hemen o bayraklarınızı indirin dedi. Aynı akşam çıktığı NTV özel yayınında da 'Münasabetlerimizin bu kadar iyi olduğu bir dönemde bunun adı ateşle oynamaktır.' dedi.

Sert açıklamalardı ama Erdoğan Zonguldak'ta bir noktanın daha altını çizdi. Suriyede bizi sıkıştıracaklardı. Fırat Kalkanı ile oyunu bozduk. Cerablus ve Elbabta DAESİ çöktük. Irakta Sincar ile Telaferi ile Kerkükü ile yeni tezgahlar kuruyorlar.. Emin olun onları da başlarına geçireceğiz...

Sincar'daki PKK varlığı biliniyor. PKK'nın da Barzaninin çekişme yaşadığı Kürdistan Yurtseverler Birliği kontrolündeki bölgelerde varlık gösterdiğini de.. Sincar da öyle bir yer. Türkiye, Irak'ın kuzeyinde PKK ile mücadeleyi, istediği düzeyde olmasa da Barzani yönetimi ile yürütüyor. Barzani yönetimi, Suriye krizinin devam ettiği bölgede, Türkiyenin en yakın müttefiki...Erbil- Ankara

arasında 49 yıllık enerji anlaşmaları var. Kerkük bu anlaşma için de hayati önemde zira, Irak petrolünün mevcut üretiminin yüzde 40'ı, kanıtlanmış petrol rezervlerinin yüzde 6'sı Kerkük'te. İşte Erbil ile işbirliğinin bir çok boyutu varken, Türkiye bayrak krizi sebebiyle bu ilişkilerin bozulmasını istemiyor. Cumhurbaşkanı'nın PKK mesajının altını çizip, Kuzey Irak yönetimine 'bu yanlıştan dönün' mesajı vermesinin altında yatan sebep de bu. Yani bayrak krizini Barzani'nin girişimiyle çıkmamış olsa da Barzani'ye 'buna izin verme' mesajını net şekilde vermeye çalışıyor.

YILDIRIM-İBADİ 45 DAKİKA NE KONUŞTU?

Bu süreç krizli ilişkilerin olduğu Bağdat ile yeni bir sayfa da açtı. Başbakan Binali Yıldırım geçen hafta katıldığı televizyon programında Kerkükteki bayrak krizinin ardından Irak Başbakanı Haydar El İbadi ile 45 dakikalık bir telefon görüşmesi yaptığını açıkladı. Ama o görüşmeye ilişkin hiçbir detay paylaşılmadı. İki lider ne görüştü?

Bu yüzden krizin daha ilk günlerinde Başbakan Binali Yıldırım ile Irak Başbakanı İbadiyi arasında bir telefon görüşmesi oldu. O görüşme 31 Mart Cuma günü gerçekleşti. Telefon Ankara'dan açılmıştı. Görüşme yaklaşık 45 dakika sürdü. O telefon görüşmesinin tek bir amacı vardı: Iraka sesinizi yükseltin mesajı vermektir. O telefon görüşmesine ilişkin bir Türk yetkili Irak Merkezi Yönetiminin bu konuya daha güçlü eğilmesi gerektiğinin, Türkiye'nin bu süreçte Irak Merkezi Yönetimi'nin sonuna kadar yanında olduğunun mesajını vermek istedik dedi.

Aynı Türk yetkili, 'Başbakan Binali Yıldırım o telefon görüşmesinde, Irakın egemenliği ve toprak bütünlüğüne dikkat çekti. Irak Anayasası'nın 140'ıncı maddesine vurgu yaptı' dedi.

Irak Anayasası'nın 140'ıncı maddesine göre Kerkük gibi anlaşmazlık noktalarında 2007 yılına kadar referandum yapılacaktı. Ancak yapılamadı. Dolayısıyla şehrin nihâi statüsü henüz belirlenmiş değil.

Türk yetkili, 'Başbakan da Kerkük gibi anlaşmazlık bölgelerinde normalleşme, nüfus sayımı ve referandum yapılması gerektiğini hatırlattı. Bu olmadan bir etnik grubun orada söz sahibi olmaması gerektiğini söyledi' diye konuştu.

Edindiğimiz bilgiye göre, 45 dakika süren ve Ankara Bağdat arasında kriz sebebi olan Başika konusunun bile hiç açılmadığı, sadece 'bayrak krizi'yle ilgili yapılan telefon görüşmesinde Yıldırım ve İbadi yukarıdaki tüm konularda ortak düşünüyor ve hem fikir...

TÜRKİYE KERKÜK'TE NE İSTİYOR?

Türkiye'nin bayrak krizi ile başlayan süreçte bir diğer rahatsızlığı uluslararası toplumun sessizliği. Dışişleri Bakanlığı, 28 Mart 2017'de Bu adımı Kerkük'ün ihtilaflı statüsüyle ilgili ve Irak anayasasına aykırı tek taraflı bir tasarruf olarak değerlendiriyoruz. açıklaması yaptı.

Türkiye'nin Kerkük ile ilgili tutumu uzun süredir aynı.... Irak Anayasasında yazıldığı üzere, normalleşme, nüfus sayımının ardından referandumun yapılması.

Normalleşmeden kasıt, yerinden edilenlerin evlerine geri dönmesi... Kerkükün nüfusu tahminen yaklaşık 1.5 milyon. Tarihte Türkmen şehri olarak bilinen Kerkük'te bugün Türkmen, Arap ve Kürt nüfus birlikte yaşıyor. Saddam Hüseyin döneminde kentten zorla göç ettirilen Kürtler, Saddam Hüseyin dönemi sonrasında kente döndü. Iraklı Kürt gruplar, bunun ardından daha önce kendilerine yapılanı başkalarına, yani Türkmenlere ve Araplara yapmaya başladı. Türkiye özellikle yerlerinden edilen Türkmenlerin Kerküke geri dönmesini istiyor. Ayrıca tüm etnik unsurların kaybettiği mal mülkü geri kazanması da koşullardan.

Normalleşmenin ardından kentte adil ve gerçek bir nüfus sayımı yapılması.

Referandum ise son aşama. Bunun da Bağdatın kararı ile yapılması ve Kerkükün nihai statüsünün halka sorulması. Yani 'Kerkük federe bir şehir veya vilayet mi olacak, Kuzeydeki Kürt bölgesine mi yoksa Bağdata mı bağlanacak, ortak mı yönetilecek' gibi soruların halka sorulması. Türkiye işte bu aşamaları geçmeden, Kerkükün statüsüyle ilgili herhangi bir oldu bittiye karşı. Üst düzey Türk yetkili, bu hassasiyetleri Bağdat ile de ABD ile de Kuzey Irak yönetimiyle de konuştuk dedi. Peki Türkiyenin bundan sonraki adımı ne olabilir? Başbakan Binali Yıldırım, geçen hafta BMye başvurulabileceğini açıklamıştı. Ancak edindiğimiz bilgilere göre şimdilik Türkiye bu yönde harekete geçmiş değil. Bu, Irak merkezi yönetiminin atacağı bir adım olarak görülüyor. Türk yetkililer olabilecek şey, bir başvuru yapılırsa BM Genel Kurulunda Irak anayasasına ve Irakın toprak bütünlüğüne vurgu yapacak bir açıklamanın çıkması diyor. Konunun BMGK gündemine taşınması ise şimdilik uzak ihtimal.

KERKÜK REFERANDUMU, BAĞIMSIZ KÜRT DEVLETİ ÇABALARININ İLK ADIMI MI?

Ankara, Kerkükte bayrak kriziyle başlayan sürecin Barzaninin bağımsızlık referandumunun bir zinciri olarak görmüyor. Üst düzey bir Türk yetkili, Barzaninin bu kartını hep elinde tuttuğunu ama rasyonaliteden uzak olmadığını altını çiziyor. O devleti kimse tanımazsa, petrolünü taşıyamadığı, denize ulaşımı olmayan bir devlet nasıl olacak. Bunların hesaplarını yapıyorlardır mesajını veriyor.

Bir başka yerel yetkilinin cümleleri ise şöyle: Mesut Barzani bağımsızlığı hep söylüyordu.. Ama dengeleri gözetme bakışı da oldu. 2017 içinde bağımsızlık referandumu yapılabilir, hatta yüzde 80-90 o referandumdan evet de çıkabilir ama hemen uygulamayabilir. Dengeleri gözetebilir.

Peki Kuzey Irak ve Bağdat arasındaki kriz ABDnin kaygılandığı gibi ülkede DAES ile mücadeleyi olumsuz etkiler mi? Türkiyeye göre de böyle bir ihtimal var. Musul operasyonunda Irak merkezi yönetim güçleri ve Peşmerge sahada DAES'e karşı birlikte çatışıyor. Yetkililer, Oradaki işbirliği zayıflayabilir mesajı verdi.

KRİZDEN ÇIKAR TEK HAYR

Son iki not ile bitirelim.

Bu krizin doğurduğu iki sonucu da Türkiye dikkatle not ediyor.

1-KDP-KYB yakınlaşması. KYBnin etkisiyle krizin içine çekildiği düşünülen Barzani yani KDP, yerel parlamento süreçlerinde KYB ile birlikte hareket ediyor görünüyor. Üst düzey bir yetkili, Uzun süredir İranın etkisinde olan KYBnin Tahrandan uzaklaşması, PKKya verilen destek göz önünde bulundurulduğunda olumlu, ama bu birliktelik bağımsızlık meselesinde işbirliğini getirirse bunu da tercih etmeyiz diyor.

2- Ankarayı bu süreçte tek memnun eden şey, Türkmenlerin durumu. Uzun süredir bir araya gelemeyen ve tek ses olamayan Türkmenlerin birleşmesinden Türkiye memnun. Üst düzey bir Türk yetkili, Şerden hayr doğar derler, Şii ve Sünni Türkmenlerin birleşmesi bu sürecin tek olumlu yanı dedi.

Kaynak/Source: